

ERMIN KUKA*

Prikaz knjige: prof. dr. Dževad Termiz: Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti

U izdanju Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu nedavno je iz tiska izašlo znanstveno djelo pod naslovom "Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti", autora prof. dr. Dževada Termiza. Ono je još jedno u nizu mnogobrojnih koje je objavio navedeni autor u prethodna dva decenija svog znanstvenog rada. Tim djelom je proširen i dopunjen znanstveni fond metodološke literature na našim prostorima, a većinu tih radova potpisuje upravo prof. dr. Dževad Termiz. Znanstveno djelo "Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti", nastalo je kao rezultat autorovih teorijskih i empirijskih znanstvenih istraživanja, te dugogodišnjeg iskustva iz područja sigurnosti (sigurnosne djelatnosti). Sadržajno, strukturirano je u osam poglavlja, uz zaključna razmatranja, primjedbe – fusnote i korištenu literaturu.

Polaznu osnovu ovog djela autor nalazi u teorijskom i empirijskom, više puta verificiranom saznanju da sigurnost spada u red temeljnih društvenih potreba pojedinaca i kolektivita koji teže za sigurnošću (aktivnom i pasivnom). Autor veoma vješto zapaža da je sigurnost višedimenzionalan, višeznačan i složen pojam te, temeljem toga, već na samom početku pravi distinkciju između aktivne sigurnosti (koju implementiraju države preko vlastitih i/ili internacionalnih sustava) i pasivne sigurnosti (koju štiti i omogućava treća osoba** ili treći subjekt svojim angažmanom).

Na temelju ovih polaznih postavki autor nastoji uključiti, odnosno povezati metodologiju kao znanost i praksu sa sigurnošću kao teorijskom, te posebno empirijskom činjenicom. Definirajući metodologiju kao "posebnu nauku koja proučava metodu svake posebne nauke – naučne discipline", zaključuje da koliko ima znanosti i znanstvenih disciplina, toliko ima i njihovih metoda pa, shodno tome, i njihovih metodologija. Prema tome i znanost o sigurnosti ima svoju metodologiju, odnosno svoju specifičnu metodologiju istraživanja. Međutim, valja razmotriti u čemu autor vidi tu specifičnost metodologije sigurnosne djelatnosti, odnosno kako je on promatra.

---

* mr. Ermin Kuka, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu.

** Redakcija je prilagodila članak.

Prije svega, odgovor na pitanje što je to specifičnost nalazi u "Velikom rečniku stranih reči i izraza", u kome se pod pojmom "specifičan, -čna, -čno" navodi "svojestven samo jednom predmetu, pojavi, čoveku, karakterističan za pojedinu vrstu, poseban, osobit, naročit". Drugo, svaka društvena pojava, pa samim time i metodologija, ima i zajedničke i posebne te specifične (specijalne) odredbe. S obzirom na to da je sigurnosna djelatnost, prije svega, istraživačka djelatnost, ona ima i svoju specifičnu metodologiju.

Nakon ovih polaznih znanstvenih konstatacija, u drugom poglavlju studije autor razmatra opća pitanja pojma metodologije i njene klasifikacije kao ulaznih faktora (*inputa*) specifične metodologije sigurnosne djelatnosti. U polaznom dijelu argumentirano pobija tradicionalnu tezu o tome kako je metodologija disciplina logike. Argumente koji pobijaju ovu tezu nalazi u samoj strukturi i sastavu metodologije, odnosno u činjenici da ona, kao posebna znanstvena disciplina, ima svoj poseban predmet istraživanja, zatim razvijenu posebnu teoriju (metateoriju), da se manifestira u formi istinitog i provjerenog saznanja, te da ima relativno stabilnu osnovnu strukturu (logički, epistemološki i metodološki /strateški/ dio). Ovom tezom autor je potpuno na stajalištu suvremenih znanstvenih saznanja i shvaćanja metodologije, koje je znanstveno verificiralo i Međunarodno naučno udruženje metodologa društvenih nauka, kojeg je autor ujedno i predsjednik. U tom smislu i temeljem prezentiranih argumenata metodologija se promatra kao "djelatnost naučnog istraživanja sa akcentom na metode sticanja, provjere i korištenja naučnog saznanja o predmetu i procesu naučnog saznanja". Prema navedenim znanstvenim činjenicama i istinama, autor metodologiju znanosti o sigurnosti s pravom svrstava u specifične metodologije kao dijela posebne metodologije društvenih znanosti.

Treće poglavlje knjige autor je posvetio znanstvenom razmatranju odnosa i zavisnosti metodologije, metodike i akcijsko-operativnih sigurnosnih tokova. Ovdje prepoznaje prvu značajnu specifičnost metodologije istraživanja sigurnosnih pojava, a tiče se toga da je ona, za razliku od drugih, praktična (primijenjena) metodologija. Dakle, metodologija istraživanja je, u ovom slučaju, u potpunosti na djelu, na terenu, u empiriji, s obzirom na činjenicu da je svako kazneno i prekršajno djelo, koje je prijeko potrebno istražiti, prije svega konkretno djelo (konkretna slučaj). U tom smislu uvijek postoji subjekt koji je počinio (izvršio) djelo i počinjenje djela, te se, u skladu s tim, poduzimaju određene radnje sa svrhom njegova rješavanja (akcijsko-operativne radnje).

Uloga, funkcije i specifičnosti društvene pojave sigurnosne djelatnosti elaborirane su u četvrtom poglavlju. Autor identifikira i otkriva, znanstvenim pristupom, poteškoće u obavljanju sigurnosne djelatnosti: prvo, njena povezanost s državnom vlašću i narodom i drugo, njena uvjetovanost društvenom moći i silom (prisilom). Povijesno iskustvo je pokazalo da su vojska (nositelj sigurnosne aktivnosti) i država nerazdvojni elementi. Vojska (policija) imala je i danas ima ulogu glavnog aktera sigurnosti i egzistencije države. Autor stoga ne izostavlja ove činjenice, te s pravom zaključuje kako "vladajuće političke snage propisuju poredak i pravo, snage bezbjednosti ga samo sprovode". Drugo, što metodologiju istraživanja sigurnosne djelatnosti čini specifičnom jest i njen specifičan predmet istraživanja, koji autor elaborira u petom poglavlju knjige. Suština tog predmeta jest da je on trajan, a sastoji se u "proučavanju naučnim metodama odnosa ugrožavanja, kao i stvarnih efekata tog odnosa". Osnova znanstvenog proučavanja oblika i sadržaja ugrožavanja jest evidentiranje i klasifikiranje kriminalnih (prekršajnih) djela, što je neizostavna aktivnost u području sigurnosti. Te aktivnosti rezultiraju određenim mjerama protiv ugrožavanja. Cilj tih mjera je, svima nama,

potpuno jasan, a sastoji se u obrani i zaštiti individualiteta i kolektiva. Preduvjet poduzimanja takvih mjera, s metodološkog gledišta, jest konceptualizacija istraživanja problema i predmeta. U tom smislu autor u prve korake konceptualizacije ubraja izbor pristupa, polazeći od sigurnosti kao "faktičke situacije u kojoj je subjekt – objekt preventivno i(ili) kurativno relativno zaštićen od ugrožavanja". Specifičnost konceptualizacije u sigurnosnoj djelatnosti autor smješta u polje determiniranosti konceptualizacije ulogom sigurnosti ljudi i imovine, kolektiva i institucija. Pristup, kao prva (početna) faza je, dakle, usmjeren na normativne propise, a ne na dotadašnji znanstveni fond. Hvatanje počinitelja kaznenog djela, kao konkretno akcijsko-operativno istraživanje, traži korištenje metoda i tehnika koje nudi metodološka znanost te, u tom smislu, autor detaljno obrazlaže znanstvene metode, te projicirajući ih u područje sigurnosne djelatnosti, izvodi relevantne i provjerljive znanstvene zaključke. Upravo primjena ovih metoda u sigurnosnoj djelatnosti za autora je osnova specifičnosti.

Sedmo poglavlje se bavi tim specifičnostima, odnosno specifičnim postupcima u realizaciji istraživanja sigurnosnih pojava. U ovom dijelu je najizraženije i autorovo dugogodišnje iskustvo rada u području sigurnosti, verificirano empirijskim činjenicama znanstvenog karaktera. Općenito, knjiga obiluje nizom primjera praktičnog karaktera, što se posebno odnosi na ovo poglavlje. Ovdje elaborira ulogu i značenje metoda analize sadržaja dokumenata, biografske metode, eksperimenta, te metodu studije slučaja (kao najvažnije metode u borbi protiv organiziranog kriminala i terorizma). Rezultata primjene ovih metoda u sigurnosnoj djelatnosti su određeni zaključci (rezultati istraživanja) koji se znatno razlikuju od zaključaka i njihovog načina prezentacije od onih u drugim društvenim znanostima.

Tim razlikama i specifičnostima autor je posvetio zadnje (osmo) poglavlje. Ono što zahtijeva i posebno traži sigurnosna djelatnost jest, kako autor zapaža, provođenje parcijalnih prezentacija rezultata istraživanja. Posebno mjesto, kada je u pitanju određeni sigurnosni kolektiv, imaju i interne prezentacije, a u osnovni oblik tih prezentacija autor ubraja "izvještaj o događaju u radnom vremenu svakog pripadnika bezbjednosnih snaga počev od pozornika do najvišeg starješine". Ovo zapažanje autora posebno naglašava njegovo razumijevanje interne organizacijske strukture sigurnosnih kolektiva (organizacija i institucija) i načina njihova funkcioniranja s pozicije praktične (primijenjene) metodološke znanosti.

Sve navedene i prezentirane znanstvene činjenice, te mnoge druge koje ovom prilikom nisu obuhvaćene i prezentirane, s pravom navode na zaključak kako je autor ove znanstvene studije potpuno uspio u svojoj početnoj namjeri i težnji da pokaže i dokaže kako metodologija istraživanja u području sigurnosti spada u red specifičnih metodologija istraživanja, kao dijela metodologije društvenih znanosti. Stoga ova znanstvena studija može poslužiti kao polazna znanstvena osnova (*urnek*^{***} – uzorak, primjer) za sljedeća znanstvena istraživanja specifičnih metodologija i drugih disciplina. Neke od njih autor je već priredio i objavio, a za one koje nisu, nadamo se da će smoći snage i prezentirati nam ih u formi budućih znanstvenih djela i studija.

Engl.: Book review: prof. dr. Dževad Termiz: Specifics of research methodology in the security activities

---

^{***} urnek, tur. Örnek – preglednica, uzorak, primjer, obrazac, mustra.